

В. Д. Походенко

Бродський Олександр Ілліч

БРОДСЬКИЙ Олександр Ілліч (07(19). 06. 1895, м. Катеринослав, нині Дніпропетровськ – 21. 08. 1969, Київ) – фізико-хімік. Доктор хімічних наук (1926), професор (1934). Академік АН УРСР (1939), член-кореспондент АН СРСР (1943). Сталінська премія (1946). Премії ім. М. Кучерова АН СРСР (1927), ім. Л. Писаржевського АН УРСР (1965). Заслужений діяч науки УРСР (1965). Державні нагороди СРСР. Навч. у Катеринослав. гірн. інституті (від 1913) та університеті (1916), закін. Моск. університет (1922). Від 1914 працював у лаб. академік Л. Писаржевського, 1916–17 – в університет. лаб. академік П. Чугаєва, одночасно ст. лаборантом на дослід. хім. заводі. 1922 повернувся до Катеринослава, працював в ІНО: асист., доцент, від 1925 – проф., 1926–33 – завідувач кафедри фіз. хімії. Водночас 1926–32 – завідувач кафедри фіз. хімії Дніпроп. мед. інституту. Викладав у Дніпроп. гірн. інституті (1926–41): завідувач кафедри і лаб. фіз. хімії (1930– 41). Від 1924 працював також на н.-д. каф. електрон. хімії, організованій Л. Писаржевським, а після її реорганізації в Інститут фіз. хімії АН УРСР (1927) – завідувач відділу, 1939–59 – директор цього Інституту. Брав участь в організації Дніпроп. хім.-технол. інституту (нині університет; 1930–41). Видатний укр. учений, з ім'ям якого пов'язаний розвиток фіз. хімії в СРСР. Його підручник «Физическая химия» (у 2-х т., 1-е вид. – Дн., 1927–28; 6-е вид. – Москва; Ленинград, 1948) неодноразово перевиданий і перекладений укр., грузин., латис., польс. та болгар. мовами. Автор праць із термодинаміки та електрохімії розчинів, вивчення ізотоп. методами механізму хім. реакцій і курсу фіз. хімії для вищої школи. Робота «Химия изотопов» (Москва, 1952, 1957; перекладена нім., китай., польс. мовами) – перша монографія в цій галузі у світ. науці. Встановив кількісну залежність електрод. потенціалу від діелектрич. проникності розчинника. Вперше в СРСР одержав важку воду (1934), концентрати важкого кисню (1937) й

важкого азоту (1949). Автор заг. теорії розділення ізотопів та методів їх аналізу. Вперше в СРСР застосував стабіл. ізотопи для дослідж. механізмів хім. реакцій. Дослідив ізотоп. обмін водню, кисню, сірки, торію, аргону та азоту; пероксидні сполуки й процеси окиснення; розробив методи ізотоп. аналізу свинцю та ін. елементів гірських порід і мінералів задля визначення їхнього геол. віку. Точні методи, прецизійні виміри ізотоп. складу й теор. розрахунки дали змогу Інституту геол. наук АН УРСР установити достовірну геохронологію укр. гірських порід, що полегшило пошуки мінерал. багатств України. 1963 Б. організував перший в Україні центр вивчення процесів, що відбуваються за участі вільних радикалів, методом електрон. парамагніт. резонансу. Цей метод дав можливість вивчити механізм старіння капрону, деякі електрохім. процеси, дослідити властивості стабілізаторів для полімер. матеріалів тощо. Б. – один із засн. Всесоюз. хім. товариства ім. Д. Менделєєва (1933– 69), від 1933 – чл. його Центр. правління та голова Дніпроп. обл. відділ. (1933–41). У 1958– 69 – голова Наук. ради з проблем «Теорія хім. будови, кінетики та реакц. здатності» при Відділенні хімії та хім. технології АН УРСР.

Основні праці

Исследования по термодинамике и электрохимии растворов. Х., 1930; Современная теория электролитов. Ленинград, 1934; Стабильные изотопы легких элементов. К., 1938; Изотопный состав арктических вод и льдов // ЖФХ. 1939. Т. 13, № 10 (співавтор); The investigation of the mechanism of chemical reactions with heavy oxygen // J. Physical Chemie. 1943. Vol. 11, № 7 (співавтор); Современные методы вычисления термодинамических функций. Москва; Ленинград, 1948; Изучение механизмов некоторых химических реакций изотопным методом // Изв. АН СССР. Отдел хим. наук. 1949. № 1; Изотопный обмен азота между аминсоединениями и жидким аммиаком // Докл. АН СССР. 1959. Т. 124, № 5; Исследование кинетики обмена протонов между тиофенолом и метанолом методом ЯМР // Докл. АН СССР. 1968. Т. 178, № 4 (співавтор); Избранные труды: В 2 т. К., 1974.

Рекомендована література

1. Грагеров И. П. и др. Александр Ильич Бродский. К., 1965;
2. Походенко В. Д. Олександр Ілліч Бродський. К., 1995.

Бібліографічний опис:

Бродський Олександр Ілліч / В. Д. Походенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-36276>

